

به‌راورد کرنا تايه‌تییڼ (ته‌واو‌کهر، سه‌ر بار) ی د رېژمانا نویدا

شلیږ نایف نه‌مین

پشکا زمانی کوردی، کولیزا زمانان، زانکویا دهوک، هه‌رېما کوردستانی-عیراق

((میژوو یا وه‌رگرتنا فه‌کولینی: 3 چریا نیکی، 2017، میژوو ره‌زامه‌ندیا به‌لافکر نی: 21 شوات، 2018))

پوخته

نه‌ډ لیکولینه ل ژیر ناډ و نیشانین (به‌راورد کرنا تايه‌تییڼ (ته‌واو‌کهر، سه‌ر بار) ی د رېژمانا نویدا) یه، هه‌ولدانه‌که بو به‌رچا فکرنا دوو جوړین پیکه‌تین فریزی، ل دویف هنده‌ک پشه‌رین رېژمانا نوی، بابه‌تی لیکولینی ل دویف هنده‌ک لقه‌تیورین (GB) ی هاتیه شروفه‌کرن، نمونین لیکولینی ژ دیالکتا کرمانجیا سه‌ری – گوڤه‌را به‌هدینی هاتینه وه‌رگرتن، د چارچووفی هه‌ردوو ناستین (سینتاکس، سیمانیتیک) یدا هاتینه شروفه‌کرن. لیکولین ژ بلی پیشه‌کی و نه‌نجامان چه‌ند ته‌وه‌رین دی بخوفه‌دگریت.

لیستا هیمایان:

CP: فریزا ته‌واو‌کاری، IP: فریزا تاف و که‌سی، Spec: دیاریکار، Spec: TP: دیاریکاری فریزا تاف، Spec: CP: دیاریکاری فریزا ته‌واو‌کاری، Spec: Agrsp: دیاریکاری فریزا رپکه‌فتنا بکه‌ری، Spec: VP: دیاریکاری فریزا کاری، Comp: VP: ته‌واو‌کهری فریزا کاری، Comp: Agrsp: فریزا رپکه‌فتنا بکه‌ری، TP: فریزا تاف، XP: ($X^=$): جیکه‌وتا مه‌زن، X^- : جیکه‌وتا نافه‌ند، X^o : نرمترین جیکه‌وته (سه‌ره)، t: شوینی.

فه‌ره‌نگوگ:

ته‌واو‌کهر: Complement، سه‌ر بار: Adjunct، دیاریکار: Specifier، سه‌ره – سه‌ره‌تا: Haed- first، دوخی پرتانی: Structural Case، جهی نه‌رگیومینتی: Argument position، نه‌رگیومینتا ناوه‌کی: Internal Argument، تورا واتایی: Theta Grid، وه‌چه‌ناراسته‌کرن: C-Command، هه‌لبژاردا که‌تیگوری: Category Selection، هه‌لبژاردا واتایی: Semantic Selection.

پیشه‌کی

هه‌ډسه‌نگ نینه، نه‌ډه‌ژی د زفریت بو تايه‌تییڼ هه‌رئیک ژ نه‌ډان پیکه‌تان، نارمانجا سه‌ره‌کیا فی لیکولینی ده‌رئیکه‌ستنا تايه‌تییڼ هه‌رئیک ژ نه‌ډان پیکه‌تین ل سه‌ریه و به‌راورد کرنا وان، گرنکیا

(ته‌واو‌کهر⁽¹⁾، سه‌ر بار) ژ پیکه‌تین فریزا کارینه، به‌لی به‌ها و سه‌نگی وان یی رېژمانی و واتایی یی

ره‌نگی دیاردییت، کو هه‌می که‌ره‌ستان هه‌مان به‌هایی روتانی نینه، به‌روفاژی ریزمانا دیرین کو شروقه‌کرنا رستی ب شیوه‌ی فلات (تخت) بوو، چ ریزکرنه‌کا هه‌ره‌می د ناچه‌را پیکه‌تین فریزیدا دیارنه‌دبوو و هه‌می ب یه‌ک چا‌ف د هاتنه‌سه‌حکرن نانکو یه‌ک به‌ها هه‌بوو [Carnie: 2002:107-108] به‌لی د ریزمانا نویدا په‌یوه‌ندی ل سه‌ر ئاسته‌کی ستوونی وه‌کی زالبوونی و ل سه‌ر ئاسته‌کی ناسوویی وه‌کی وه‌چه‌ئاراسته‌کرنی د ناچه‌را پیکه‌تین فریزیدا ب ئاشکرای دیاردییت، ب ئه‌فی ره‌نگی پیکه‌تین سه‌ره‌کی و لاوه‌کی ژیک ده‌تیه فاقارتن [Cook:1996 :236-237].

د ریزمانا که‌فندا زاراقی (ته‌واو‌که‌ر) ی بو (به‌ر کار) ی بکاردهات د ریزمانا نویتیدا ب تاییهت د ریزمانا ده‌سته‌هلات و به‌ستی (GB) دا هه‌ر هه‌مان زاراقه، نانکو ته‌واو‌که‌ر بو به‌رکاری بکاردهیت، به‌لی د ئاستی فریزا کاریدا (ته‌واو‌که‌ر) ب ئیک ژ که‌ره‌ستین سه‌ره‌کی ده‌تیه هژمارتن، چونکی ئیکه ژ پیکه‌تین یاساین روتانا فریزی، به‌لی روله‌کی گرنگ ژی دگیریت د ده‌ستیشانکرنا په‌رامیتیری جوری سه‌ره‌یدا کا فریز سه‌ره — سه‌ره‌تایه یان سه‌ره — کوتایه د فی واریدا (Radford) دیاردکته: ته‌واو‌که‌ر روله‌کی کاریکه‌ر دگیریت، چونکی ب ریکا وی جهی ده‌رکه‌فتنا سه‌ره‌ی دیاردییت [Radford:2004:16] سه‌رباری د ئه‌فی په‌رامیتیرییدا چ رول نینه.

بابه‌تی لیکولینی ژی د ده‌ستیشانکرنا هوکارین جوداهیا (ته‌واو‌که‌ر، سه‌ربار) یدا ده‌رکه‌فیت، ریزازا لیکولینی وه‌سفیه و نمونین وی ب هاو‌کیشه و دارناسایان (ب رینفیسا لاتینی) هاتینه روونکرن، پرسیار و گرماین لیکولینی ژی ئه‌فه‌نه : نایا (ته‌واو‌که‌ر، سه‌ربار) ل دویف هه‌رئیک ژ لقه‌تیورین (یاساین روتانا فریزان، ده‌سته‌هلات، رولین واتایی، دوخ، جه‌گوه‌ورین) چه‌وا ره‌فتاری دکن، رادی جوداهیا وان چه‌نده، بوچی؟.

1- پیکه‌تین فریزا کاری

1-1- پیکه‌تین فریزی-

ل دویف ریزمانا نوی هه‌ر فریزه‌ک ژ هنده‌ک که‌ره‌ستان پیکه‌تین، هنده‌ک د سه‌ره‌کینه وه‌کی (سه‌ره، ته‌واو‌که‌ر) [سانیا جه‌بار عه‌بوزه‌ید: 2013: 13] و هنده‌کین دی ب ئاره‌زوونه وه‌کی (سه‌ربار) ی، بو نمونه فریزا کاری ژ چار پیکه‌تاتان پیکه‌تین، ئه‌وژی (سه‌ره، ته‌واو‌که‌ر، دیاریکار (Spec)، سه‌ربار) 2004 : [Barwarî : 23]، ده‌ستیشانکرنا که‌ره‌ستین سه‌ره‌کی و لاوه‌کی د پروسا روتانا فریزیدا ب شیوه‌کی هه‌ره‌مه‌کی نینه، به‌لکی ل دویف وان پینگا‌ف و هه‌لبژاردنان و سیما و رولی هه‌ر پیکه‌تیه‌کیه، کا هه‌تا چه‌ندی نه‌هاتنا ئه‌وی دی کاریکه‌ری که‌ت د لایه‌نی واتایی و ریزمانیدا، ئه‌ف چه‌نده‌ژی د چارچووفی تیورا روتانا فریزیدا ب ریکا په‌یوه‌ندی روتانی وه‌کی ده‌سته‌هلاتداری و زالبوونی ده‌تیه ده‌ربرین ب فی

1-2- روتانا فریزا کاری:

د روتانا ههر جوړه‌کې فریزیدا سهره کهره‌سته‌کې سهره‌کیه و ل دویف بنه‌مایین ریزمانا نوی و ب تایهت (X.Bar) ی، ناوه‌کیوون ئیکه ژ وان بنه‌مایین گرنګ د روتانا فریزیدا ب وی چه‌ندی کو پیدفیه ههر فریزه‌کې سهره‌یه‌ک ژ جوړی خو هه‌بیت [قیان سلیمان حاجی: 2007: 166] نانکو پیدفیه ل ده‌سپیکې که‌تیگوریه‌ک هه‌بیت و پاشی ب ریکا پروسین سینتاکسی نه‌ف کهره‌سته دبته سهره و پاشی دچته د پروسا روتانا فریزیدا و دبته جیکه‌وته، د فریزا کاریدا سهره (کار) ه و کار ژ ی ئیکه ژ وان کهره‌ستین شیانا هه‌لبژاردا سیمانتيکی و که‌تیگوری هه‌یه، نه‌فه ژبلی هندي کو وه‌کی پریدیکاته‌کې کار دکه‌ت و شیانا به‌خشیانا دوخی واتایی و روتانی هه‌یه، د چارچووقی فریزا کاریدا هنده‌ک کهره‌سته دهین، کو دشین فریزی د پرووی ژ سهره‌فا مه‌زنکه‌ن، نه‌وژی (به‌رکاری) نه‌ئیکسه‌ر، هه‌فالکار) ن نانکو ب ریکا فریزا به‌ند [دیار علی کمال کریم: 2002: 53] د پروسا روتانا نه‌رگیومینتانا، کار (پریدیکات) کو سهره‌بی فریزا کاریه، نه‌رگیومینتین خو هه‌لدپژیریت نانکو نه‌و کهره‌ستین به‌شداریی ل گه‌ل دکه‌ن د به‌ره‌مه‌هینانا رسته‌کا ریزمانیدا، کو بکه‌ر ژ ی ئیکه ژ وان، بو نمونه کارین (نقست، هافیشت) دوو کارن هه‌رئیک ژ وان پیدفی ب هنده‌ک پشکدارن هه‌یه، دا رویدانا کاری به‌یه نه‌نجامدان، بو نمونه کاری

(نقست) پیدفی ب پشکداره‌کی هه‌یه، دا ب کریارا نقستنی راییت نه‌وژی بکه‌ره، به‌لی (هافیشت) پیدفی ب دوو پشکداران هه‌یه، کو ئیک ب کریارا هافیشتنی رادبیت و یی دی ب به‌ر کریاری دکه‌فیت، نانکو نه‌فی کاری ب کیمی دوو فریزین دی دقین د شیوی فریزین نافیدا، دا رولی (بکه‌ر، به‌رکار) ی بینن، نه‌فان هه‌ردوو پشکداران دبیزنی نه‌رگیومینت.

د فی واریدا پروسا لقرنا که‌تیگوری گه‌له‌کا گرنګه، چونکی ب تی یا گریدابه ب هه‌لبژاردا ته‌واو که‌رانغه [حاتهم ولیا محمه‌د: 2006: 74] و چ په‌یوه‌ندی ب سهربارانغه نینه، هنده‌ک جاران د رستیدا هنده‌ک کهره‌ستین نه‌رگیومینتی ژ ی دهین، واتا لادانا وان چ کارتیکرنا ریزمانی نینه و ب کهره‌ستین ناره‌زوومنه‌د دهینه هژمارتن و ده‌رکه‌فتنا وان د ناف رستیدا، ب تی بو مه‌به‌ستا پز روونکرینی ژ لایی واتایغه، نانکو لادانا وان کارتیکرنی ل واتا و ریزمانا رستی ناکه‌ن رستی بی وانژی چ گرفت تیدا نابن [محمود فه‌توللا نه‌حمه‌د: 1988: 13] نه‌ف کهره‌سته ژ ی چیدبیت د شیوی فریزه‌کا به‌ندد ابیت (2) وه‌کی (هه‌فالکار، به‌رکاری نه‌ئیکسه‌ر) و ب سهربار دهینه هژمارتن.

پیدفیه وی چه‌ندی بیژین، کو نه‌و کهره‌ستین دبنه نه‌رگیومینت، دوخ و رولی واتایی ژ لایی سهره‌یانغه وه‌ردگرن، چونکی ژ سهره‌یین فره‌هنگی (کار، نامراز) دشین دوخی به‌خشن [قیان سلیمان

چونکی تهواو کهر ل (Comp:VP) دهیته بهرهم، ل ویری ژی رولی واتی یی (کارلیکری) وهر دگریت، بهلی بو مهره ما وهر گرتنا دوخی و داکو بکه فیه بهری کاری د رووی سهرقه دا، جهگوهو رینی دکته بو (Spec:VP) [Barwari: 171 - 170: 2007] نه فیه ژی ل دویف گریمانا پارچه کرنا فریزا کاری⁽³⁾.

نه ئه رگیومینت بریتینه ژ ئه وان فریزان کو ب پیشکدارین کریاره کی ناهینه هژمارتن ئانکو هه بوون و نه بوونا وان چ کارتیکرنی ل لایه نی ریزمانی و واتییا گشتی یا روانی ناکه، نمونه بو فان فریزان، نه فریزین رولی سهرباری دینن، ل گهل هندیدا کو ب نه ئه رگیومینت دهیته دانان و بههرا پتر جاران د شیوی فریزه کا به ندادان، ههروه سا نه و جهین لیده رده کهن ژی ب جهین نه ئه رگیومینتی دهیته دانان و سهربار (وه کی فریزه کا به نده می پیکفه) جهی نه وی ژی جهه کی نه واتییه، ئانکو د روانیدا سهربار چ رولین واتی وهر ناگریت وه کی فریزه کا به نده، بهلی وه کی تهواو کهری سهره بی فریزا به نده ئانکو نه و (NP) یا دبیته تهواو کهره پیشناقی، دشیت روله کی واتی ژ پیشناقی وهر گرت نه گهر نه، جهی سهرباری کو (هه فالکار، بهر کاری نه ئیکسهر) تژی دکهن، هه ردهم جهه کی نه واتییه.

ل دویف فی شروقه کرنی تهواو کهر بریتیه ژ وی نه رگیومینتا د روانیدا جهه کی (نه رگیومینتی،

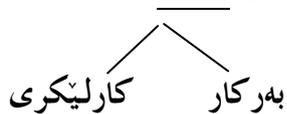
حاجی: 2007: 106] ب نه فی رهنگی د رستیدا دوو جوړ پیکهین هه نه، نه وژی روانین نه رگیومینتی وه کی (بهر کار) و نه ئه رگیومینتی وه کی (هه فالکار، بهر کاری نه ئیکسهر) و ل دویف جهی پیکهاتان دبنه (تهواو کهر) و (سهربار).

2- (تهواو کهر و سهربار) و جوړین روانان:

ب شیوه کی گشتی دوو جوړین روانا د رستیدا هه نه، نه وژی (نه رگیومینتی، نه ئه رگیومینتی). نه رگیومینت نه و بهشدارن یین لادانا وان ژ رستی دی بیه نه گهری نه ریزمانی و مژداریا واتی یا روانی، واته کهره سته کی ب خورتیه پیدیه یی ناماده بیت، چونکی کهره سته کی سهره کییه بو روانی ژ فی لایقه تهواو کهر (بهر کار) دبیته نه رگیومینت و نه و جهی تهواو کهر لیده رده کفهیت ب جهه کی نه رگیومینتی دهیته هژمارتن، ژبلی نه فی نه و جهه دبیته جهه کی واتی ژی، چونکی هه می جهین واتی پیدیه جهین نه رگیومینتین، بهلی بهروفاژی دروست نینه [Cook: 1996: 179] نه فیه ژی ل دویف بنه مایی (پیفه ری واتی) کو ئیکه ژ بنه مایین تیورا رولین واتی، مه به ست ژی پتر روونکرنا په یوه نندا ئیک ب ئیکا (نه رگیومینت، رولین واتی) یه، کو دبیزیت هه ر روله کی واتی دهیته دان ب نه رگیومینته کی و هه ر نه رگیومینته ک ب تنی روله کی واتی وهر دگریت [Haegeman: 1999: 27] که واته (تهواو کهر) نه رگیومینته و جهه کی نه رگیومینتی د روانیدا تژی دکته،

2- ته‌واو‌کهر دبیته ئه‌رگیو‌میت و روله‌کی سهره‌کی ژ لایه‌ی ریزمانیقه (ئه‌رکی به‌رکاری) دبیت، ژ لایه‌ی واتایقه (ئه‌رکی کارلیکری) دبیت و لادانا ته‌واو‌کهری دی ئاریشین ریزمانی و واتایی ئافرینیت، د ده‌مه‌کیدا سهربار کارتیکرنا خو ل روتانا ریزمانی و واتایی یا رستی ناکه‌ت. بو نمونه:

1- من زاروك گه‌هاندن.

3- کار ته‌واو‌کهری ب ریکا هه‌لبژاردنا سیمانتیکی د هه‌لدبژیریت، ئانکو کوئین واتایی ل سهر دسه‌پینیت و روله‌ی واتایی و جوړی ئه‌وی بو دیاردکته، به‌لی کاری چ هه‌لبژاردن ل گه‌ل سهرباری نینه و چ رولین واتایی ناده‌تی، روله‌ی واتایی سهرباری ژ لایه‌ی (پیشناقه) یقه ده‌پته‌دان ب ته‌واو‌کهری (NP) فه، چونکی هه‌ر (NP) یه‌کا دوخ نه‌بیت دی بیته (NP) نه‌ریزمانی [Chomsky: 1986b: 74]، بو نمونه: 2- من تیشیت خوار.

خوار: کار

NP	NP
کارلیکری	کارا

4- هه‌لبژاردنا که‌تیگوری د ناقه‌هرا سهربار و کاریدا نینه [Culicover: 1997: 158]، چونکی سهربار ناچیتته د چارچووفی تو‌را واتاییا کاریدا ئانکو سهربار ناکه‌فته د وان بازاندا یین ل دو‌ر

واتایی) تژی دکته، چونکی ل جهی (Comp:VP) ده‌پته‌به‌ره‌م و ئه‌فه جهه جهه‌کی واتاییه، [Haegeman: 1994:310]، به‌لی ب مه‌ره‌ما وه‌رگرتنا دوخه‌ی روتانی ته‌واو‌کهر جهگوه‌ورینی دکته بو (Spec:vp) کو جهه‌کی ئه‌رگیو‌میتیه، به‌لی یی واتایی نیه، چونکی ته‌واو‌کهر ل فی جهی ناهیتته‌به‌ره‌م و روله‌ی واتایی ل ویری وه‌رناگرتن ژبه‌رفی ئه‌و جهه ب جهه‌کی دارژتی ده‌پته‌هژمارتن بو دوخه‌ی روتانی ئه‌فه‌ژی یا تایه‌ته ب زمانی کوردیقه، چونکی جهگوه‌ورینا به‌رکاری جهگوه‌ورینه‌کا ناشکرایه ژ پشت کاری بو به‌ری کاری (4).

ده‌باره‌ی سهرباری چونکی سهربار نایته ئه‌رگیو‌میت ژبه‌ر ئه‌فی ناهیتته نیشانکرن ژ لایه‌ی واتاییه واته روله‌ی واتایی وه‌رناگرت، هه‌بوونا روله‌ی واتایی (دوخه‌ی واتایی) به‌لگه‌یه بو هندی کو که‌ره‌سته دی بیته ئه‌رگیو‌میت، ده‌رکه‌فتنا (ته‌واو‌کهر و سهربار) ی ب ئه‌فی شیوی روتانان دزفریت بو گه‌له‌ک هو‌کاران ژ وان:

1- ته‌واو‌کهر ل سهر بنه‌مایه‌ی په‌پوه‌ندیا لفرناکه‌تیگوری ل گه‌ل کاری یه‌ک دگرت، چونکی د چارچووفی ده‌روازا فه‌ره‌نگیا کاریدا ب ئیک ژ داخوایین کاری ده‌پته‌دانان، به‌لی سهرباری چ په‌پوه‌ندی ب پرو‌سا لفرناکه‌تیگوریه نینه. [Fattah 1997:239].

وئ تور اواتایدا یا کاری هه‌ی و ئیکه ژ وان
بازین ل دور کاری هه‌ین، وه‌کی:
3- من وانه نقیسی.

نقیسی: +V [NP ،NP]

5- نه‌بوونا کوئین هه‌لبژاردنا سیمانتیکی و
که‌تیگوری وه‌دکته کو ده‌رکه‌فتنا سه‌رباران ژ
لایئ ژمارئ و جو‌زبفه یا بئ سنووربیت، د
ده‌مه‌کیدا هاتنا ته‌واوکه‌ران ل گه‌ل فریژا کاری یا
سنوورداره و اتا ل دویش هنده‌ک کوتانه [محمد
عومر عه‌ول: 2008: 28] وه‌کی:

کاری هه‌ین بو جیبه‌جیکرنا داخووزین ئه‌وی ژ لایئ
رێژمانیقه، ژ لایه‌کی دی سروشتی وئ فریژا رولئ
سه‌رباری دبینیت، یئ دیار و ده‌ستیشانکریه کو
وه‌کی که‌تیگوریه‌کا سینتاکسی به‌هراپتر فریژه‌کا
به‌نده. به‌لئ هه‌لبژاردنا که‌تیگوری د نابه‌را کاری
و ته‌واوکه‌ریدا هه‌یه، کو هه‌رده‌م پیدئیه فریژا
ته‌واوکه‌ری (به‌رکاری) فریژه‌کا نافی بیت فیجا
مه‌زنکری یان ناوک بیت، چونکی ب تنئ فریژین
نافی دشین بینه ئه‌رگیومینت و ته‌واوکه‌ر ژ
ئه‌رگیومینته ئانکو ته‌واوکه‌ر دکه‌فیته د چارچووئی

4- ئه‌م سو‌باهی زوی سه‌عه‌ت شه‌شی سپیدی دی ب له‌ز ژ ده‌وکی ده‌رکه‌فین.

5- ئه‌و سترانان دبیزن.

ته‌واوکه‌ر سه‌ربار

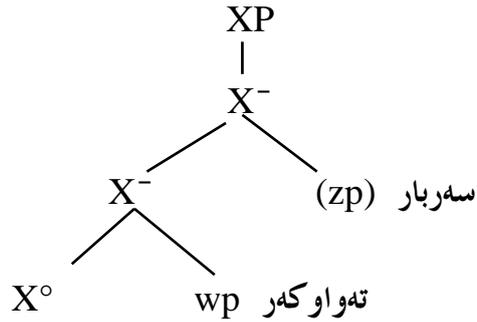
3- (ته‌واوکه‌ر و سه‌ربار) و تیوژا روتانا

فریژان (X.Bar):

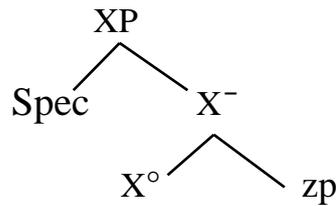
د چارچووئی روتانا فریژاندا هه‌ر ئیک ژ
(ته‌واوکه‌ر، سه‌ربار) ی جهه‌کی داگیردکن و خالا
هه‌ره‌گرنگ د ئه‌فی تیوژیدا ئه‌وه، کو یاساین
جوراو‌جورین روتانا فریژان د ژماره‌کا دیارکریا
یاسایاندا کومدکته [شلیر نایف ئه‌مین: 2015:
26]. هه‌ر زمانه‌کی بو روتانا فریژا (ته‌واوکه‌ر،

سه‌ربار) ی ریزکره‌ک هه‌یه ب هاو‌کیشه‌کی
ده‌ربین ژئ ده‌یته‌کرن ل دویش ریزبوونا
که‌ره‌ستین سه‌ره‌کی د رستیدا [قیان سلیمان
حاجی: 2007: 60].

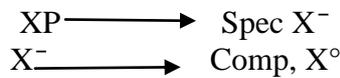
ب گشتی جهی (ته‌واوکه‌ر) و (سه‌ربار) ی د
فریژا کاریدا ب ئه‌فی ره‌نگیه [Carnie
:2002:117-118]

سهر بار ب ئه‌فی یاسایی ژێ دهیته ده‌برین.

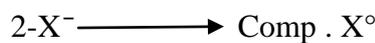
ده‌بارێ ته‌واو که‌ری ب ئه‌فی هاوکیشی جوړی (SOV) [Black :1998 :19]. کو زمانێ ده‌برین ژێ دهیته‌کرن، بو وان زمانین ژ کوردی ئیکه ژ وان.

بیگومان ده‌که‌فتنا ته‌واو که‌ری به‌ری سه‌ره‌ی یان پشتی سه‌ره‌ی ئه‌فه دچیته دخانا په‌رامیته‌راند، ب فان هاوکیشان پتر ووندیت:

یان ژێ

ژ لایی پیه ونیدیین خیزانیقه سه ربار دبیته خوشکا باری و ب ئه فان هه ردوو هاو کیشان پتر دیار دبیت ناستی ئیک باری یان کچا ناستی ئیک باری، به لی [Ibid]:
ته واو کهر دبیته خوشکا سه ره ی و کچا ناستی ئیک

$$\begin{aligned} X^- &\longrightarrow X^-, (zp) \text{ سه ربار} \\ X^- &\longrightarrow X^\circ, wp \text{ ته واو کهر} \\ XP &\longrightarrow \text{Spec } X^- \\ X^- &\longrightarrow \text{adjunct } X^- \\ X^- &\longrightarrow X^\circ \text{ Comp} \end{aligned}$$

د زمانی کوردیدا یاسایی ژماره (2) دهیته بکارهینان، وه کی دیار کاری دهسته لات ل سه ر ته واو کهری هه به و ژ ئه فی لایقه ته واو کهر گه له ک گرنگزه ژ سه رباری، چونکی پیکهینه ره کی سه ره کییه د روتانیدا، ب تاییهت بو کاری تپهر وه کی په رامیته ره کیه بو ده ستنیشان کرنا جهی ده رکه فتنا سه ره ی، ژ لایه کی دی ته واو کهر به هرا پتر جار ان که ره سه ته کی بخورتیه ل گه ل نه وی کاری ده رکه فیت یی داخواز دکهت ژ بهر ئه فی پیه ونیدییه کا داخراو ل گه ل سه ره ی هه به [Tallerman:1998:93] ده رباری روتانا فریزا

سه رباری، به هرا پتر فریزه کا به نده دبیته سه ربار [عومه ر ئه حمده عه بدولر ه جان: 2009: 59] چونکی سه ره به ری ته واو کهری ده یته، وه کی: 6- من نهو کار ژ هه وه خواست.

ده رباری جهی سه رباری د روتانا فریزیدا به هرا پتر د جیکه وتا نا فه نندا ده یته، به لی دشیت ب ساناهی جه گوه ورینی بکهت بو به راهیا رستی ژی ژ پیخه مهت مه ره مین واتایی و ب تاییهت نه گه ر (هه فالکاری ده می) یان (به رکاری نه ئیکسه ر) بیت [سانیا جه بار عه بوزه یه د: 2013: 131]، وه کی:

7- ژ سپیدنقه نه وی شول دکهت.

هه فالکاری ده می

8- ژ بهر ته نارین ناهیت.

به رکاری نه ئیکسه ر

فریژا سه‌رباری کو فریژه‌کا به‌نده چی‌دبیت به‌ری کاری یان پشتی کاری بهیت ب فی ره‌نگی [131]:

: [Carnie:2002]

- 1- V⁻ → adjunct V⁻
 2- V⁻ → V⁻ adjunct

9- نه‌فین دوهمی بله‌ز چوو بازاری.

ب شیوه‌کی گشتی هاتن و ده‌رکه‌فتنا سه‌رباران د رستیدا سنور بو نینه [Ibid: 121] و نه‌فه دبته نه‌گه‌ری دووباره کرنا (V⁻) د فریژا کاریدا ژبه‌ر فی سه‌ربار دشیته ب نه‌فی ره‌نگی ژي بهیتته نواندن د چارچوو فی یاسایین روئانا فریژاندا.

به‌لی یاسای ژماره (1) پتر بکاردهیت ژ یاسای ژماره (2) نه‌فه‌ژي د زفریت بو جورئ وی فریژا نه‌رکی سه‌رباری دبیت بو نمونه (هه‌فالکارین ده‌می و چه‌وایی، به‌رکاری نه‌ئیکسه‌ر) هه‌می به‌ری کاری دهین، به‌لی به‌هرا پتر یاسای ژماره (2) ل سه‌ر هه‌فالکاری جهی جیه‌جیدبیت، کو دشیته پشتی کاری بهیت، وه‌کی :

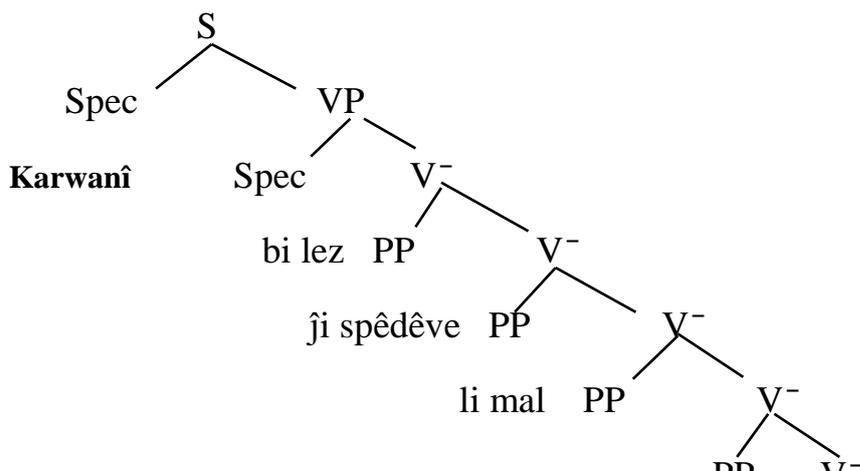
- VP → Spec, V⁻
 V⁻ → adjunct V⁻
 V⁻ → adjunct V⁻
 V⁻ → adjunct V⁻
 V⁻ → adjunct V⁻
 V⁻ → Complement V^o

نه‌ف یاسایین ل سه‌ری بو رستا زمانئ کوردی - گو‌فه‌را به‌هدینی د گونجیت، کو ده‌رکه‌فتنا سه‌ربار، ته‌واو که‌ری رووندکه‌ت، بو نمونه :

10- کاروانی بله‌ز ژ سپیدیه ل مال بو هوه میثانداریه‌ک به‌ره‌فکریه.

سه‌ربار مه‌فالکار مه‌فالکار به‌رکاری نه‌ئیکسه‌ر به‌رکار

و ب ریکا دارناسا ب نه‌فی ره‌نگی دهیتته نواندن:

فریزا ناڤی سهره – سهره‌تایه، سهره هه‌ردهم ناڤه و ته‌واو‌که‌ری ئه‌وی (ئه‌گه‌ر هه‌بیت) چیدبیت (ناڤ، هه‌قالناڤ، جه‌ناڤ، لارسته... هتد) بیت، وه‌کی:
 12-وی ئه‌و گوندی ته‌ژی دگوت یی دیتی.

لارستا (ته‌ژی دگوت) ته‌واو‌که‌را سهره‌یی فریزا ناڤی (گوند) ه، کو ئه‌رکی به‌رکاری دیتیه، ئه‌ڤه ژیلی هندی کو سهره‌یی فریزی واته (گوند) ی دیاریکار (Spec) ژی هه‌یه کو (ئه‌و) ه و روتانا وی ل دویف (X.Bar) ی ب ئه‌ڤی ره‌نگیه:

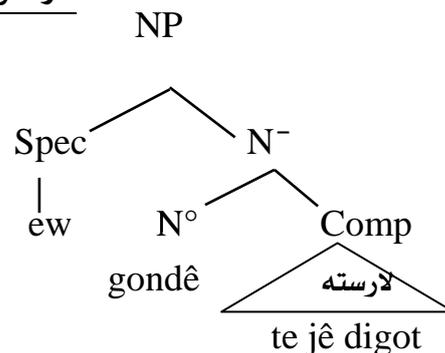
ده‌بارهی جهی ته‌واو‌که‌ری د روتانا فریزی‌دا به‌هرا پتر د نزمترین جیکه‌وتدا ده‌ردکه‌ڤیت ژبه‌ر ئه‌ڤی ئیکی ته‌واو‌که‌ر دیتیه ئه‌گه‌ری دائیخستنا فریزا کاری [Carnie:2002: 119] بو هنده‌ک مه‌ره‌مین واتایی وه‌کی (جه‌ختکرنی) ته‌واو‌که‌ر د روویی ژ سهره‌ڤه‌دا، دشیت بجیته به‌راهیا رستی ژی، وه‌کی:

11-أ- نارینی گه‌له‌ک تشت ئینان.

ب- گه‌له‌ک تشت نارینی ئینان.

ئه‌ڤ جوړه فریزه – واته فریزا ناڤی یا به‌رکاری هه‌ردهم سهره – سهره‌تایه، چونکی د زمانی کوردیدا

ئه‌و گوندی ته‌ژی دگوت ...

حاجی: 2007: 64] و ته‌واو‌که‌ری وی ژی فریزه‌کا ناڤیه، به‌لی جوداهیا ته‌واو‌که‌ر و سهرباری د پیکه‌یین

ده‌بارهی په‌رامیتیری سهره‌ی د فریزا به‌ندا سهرباریدا هه‌ردهم سهره سهره‌تایه [ڤیان سلیمان

ته‌واو‌کاره‌که‌ی پیوستیه‌کی پیشناوه‌که‌یه)) [ژیده‌ری به‌ری] که‌وا‌ته‌ پیدقیه‌ ته‌واو‌که‌ر ل‌ گهل‌ سه‌ره‌یی فریزا به‌ندا (سه‌رباری) بیت، به‌لی‌ د فریزا‌ نا‌فیا (به‌ر‌کار) یدا ته‌واو‌که‌ری وی‌ تشته‌کی‌ ب‌ ئاره‌زوویه، چونکی‌ د فریزا‌ نا‌فیدا ته‌واو‌که‌ر تشته‌کی‌ بخورتی‌ نینه، بو‌ نمونه:

13-أ- من قوتابیه‌کا زیره‌ک دیت.

4- (ته‌واو‌که‌ر و سه‌ربار) و تیوزا‌ ده‌سته‌لاتی‌ ده‌سته‌لات ب‌ تیگه‌هین‌ جورا‌و‌جورین‌ وه‌کی‌ (زال‌بون) و (وه‌چه‌ئاراسته‌کرن) ی‌ ده‌یته‌ جیه‌جی‌کرن. بو‌ نمونه:

ده‌سته‌لات ژ‌ روانگه‌هی‌ وه‌چه‌ئاراسته‌کرنی‌ بریتیه‌ ژ: (A) وه‌چه‌ئاراستا (B) دکه‌ت‌ نه‌گه‌ر و ب‌ تنی‌ نه‌گه‌ر:

1- (A) د سه‌ر (B) دا زال‌ نه‌بیت و (B) ژ‌ی د سه‌ر (A) دا زال‌ نه‌بیت.

2- نه‌و‌نودا زال‌ د سه‌ر (A) دا یا زال‌ بیت د سه‌ر (B) ژیدا [Chomsky:1986b:8]

سه‌ره‌یی‌ فریزا‌ کاری‌ ب‌ نه‌فی‌ تیگه‌هی‌ ده‌سته‌لاتی‌ ل سه‌ر (ته‌واو‌که‌ر) ی‌ دکه‌ت و ده‌می‌ ده‌سته‌لاتی‌ لیدکه‌ت پیدقیه‌ د‌ رووی‌ ژ‌ نا‌فدا دو‌خی‌ بنجی‌ (رو‌لی‌ واتایی) پیسه‌خشیت، وه‌کی‌

رو‌ئانا واندانه، فریزا‌ نا‌فیا ته‌واو‌که‌ری دیاری‌کار (Spec) هه‌یه و ته‌واو‌که‌ری وی‌ دشیت‌ د شیوی‌ لارسته‌دا بیت، سه‌ره‌ ژ‌ی هه‌رده‌م‌ نا‌فه، به‌لی‌ سه‌ربار کو‌ د شیوی‌ فریزا‌ به‌نددایه، سه‌ره‌ ئامرازی‌ په‌یوه‌ندیه و ته‌واو‌که‌رین‌ د شیوی‌ لارسته‌دا نه‌شی‌ت‌ وه‌رگرت، نه‌فه ژ‌بلی‌ هندی‌ کو‌ فریزا‌ به‌ند‌ جهی‌ دیاری‌کاری‌ نینه ((چونکی‌ گری‌ به‌ند‌ ده‌رخه‌ر وه‌رناگری‌ و د نمونا سه‌ریدا (قوتابیه‌کا زیره‌ک) فریزه‌کا نا‌فیا ساده‌یا مه‌زنکریه، ئانکو سه‌ره (قوتابی) یه و ته‌واو‌که‌ری وی‌ (زیره‌ک) ه، لادانا (زیره‌ک) چ‌ کارتیکرنی‌ ژ‌ لایی‌ ریژمانیقه‌ ل‌ رو‌ئانا فریز و رستی‌ ناکه‌ت، بو‌ نمونه

13-ب- من قوتابیه‌ک دیت.

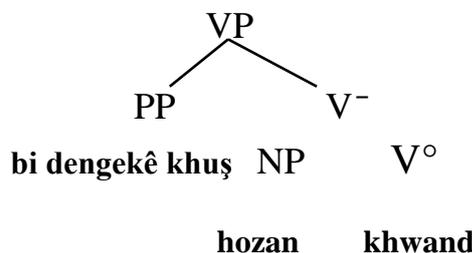
به‌لی‌ ده‌رباره‌ی فریزا‌ به‌ند‌ به‌روفاژیه، بو‌ نمونه:

14-أ- مه‌ پاره‌ ژ‌ وان ستاندن.

ب- * مه‌ پاره‌ ژ‌ ستاندن.

رستا (ب) نه‌ریژمانیه، چونکی‌ سه‌ره‌یی‌ فریزا‌ به‌ند‌ کو‌ ئامرازه، نه‌شی‌ت‌ ب‌ تنی‌ واتایه‌کا سه‌ر‌بخو‌ بده‌ت‌ ژ‌به‌رفی‌ پیدقی‌ ب‌ ته‌واو‌که‌ریه.

15- نیواری‌ ب‌ ده‌نگه‌کی‌ خوش‌ هوزان‌ خواند.

د رستا سهریدا ل ژیر تیگه هی وچه ناراستی
(V° - خواند) دشیت وچه ناراستا (ته و او کهری -
هوزان) بکته چونکی (V°) سهره یه و سهره یه کی
دهسته لاتداره وچه ناراستا (NP) دکته، چونکی
نه (V°) یا زال له ل سهر (NP) و نه (NP) زی یا
زال له ل سهر (V°)، به لی نو دا (V^{-}) کو یا زال له ل
سهر (V°) یا زال له ل سهر (NP) ژبه رقی (خواند)
دهسته لاتتی ل سهر (هوزان) دکته د نه فی
واریدا (Carnie) دبیزیت: په یوه نندی د ناقبه را
ته و او کهری و دهسته لاتداریدا گله کا بهیره.
[Carnie:2002:120] ب نه فی رهنگی دوخی
بنجی دهیته به خشین ب (هوزان)، نانکو رولی
واتایی بی (کارلیکری) وهر دگریت و هوسا
(هوزان) دبیته نهر گیومینت، دهر باره ی سهر باری
کو فریزا بهند (ب دهنگه کی خوش) ل جهی نه وی
دهر که فیه، د چارچووقی پیکهینن نه فی فریزیدا د
ناقبه را (سهره ی - ب) و فریزا ناقیا ته و او کهری وی
(دهنگه کی خوش) په یوه نندیا خوشکینی هیه و ل
دویف نه فی نیکی نامراز (P°) وچه ناراستا (NP)
بی دکته، چونکی نه (P°) یا زال ل سهر (NP) و
نه (NP) یا زال له ل سهر (P°)، و نه نو دا زال ل
سهر (ب) ههر هه مان نوده یا زال ل سهر (دهنگه کی
خوش)، ژبه رقی دهسته لاتداری د نا فیکهینن

فریزیدا رویددهت، به لی پرسیرا گرنګ ل فیری
نه وه نایا سهر بار کو دکه فیه د چارچووقی فریزا
کاریدا دکه فیه دبن دهسته لاتا وی فریزی یان نه
به رسف: نه خیر، چونکی:
1- سهر بار ژ (نامراز) و (فریزه کا ناقی) پیکهیت و
نه وی فریزی (NP) ی دوخی بنجی ژ لایی نامرازیفه
وهر گرتیه، واته نامراز دهسته لاتتی ل (NP) ی
دکته
2- ب تی جاره کی فریزا ناقی دوخی واتایی (بنجی)
وهر دگریت.
3- ب تی فریزه کا ناقی هیه و نه وژی د چارچووقی
دهسته لاتا (PP) یدایه و بوویه نهر گیومینت.
1- (PP) نیکه ژ پروژین مهزن و پروژین مهزن
به ربه سن بو حو کمکرنی [حاتهم ولیا محمده: 2006:
118] چونکی (P) حو کم ل (NP) یا ته و او کهری یا
کری چینابیت (V^{-}) زی ژ لایی خوقه حو کمی
لیکته، نه فیه زی ژ بهر کو فریزا ناقی ژ لایی دوو
کهره ستانقه ناهیته حو کمکرن.
2- نه و رولی واتایی نامراز ب (NP) دبه خشیت بی
جودایه ژ وی رولی کار د به خشیت، بو نمونه
(ب) رولی نامیری دایه (دهنگه کی خوش) د
دهمه کیدا کار دوخی (کارا، کارلیکری) ددهته
نهر گیومینتن خو، ب نه فی رهنگی دیاردیت کو

(NP) نه گهر و ب تنی نه گهر (a) شیا رولی و اتایی بدهته (NP) یی [Chomsky:1986b:193] بو غوونه :

16-ا- بیریشانی ب کلیلی دهر گهه فه کر.

(فه کر) پریدیکاته کو داخووازا بهر کاری (دهر گهه) کریه، بهلی داخووازا فریژا به نندا سهرباری (ب کلیلی) نه کریه ژ نه نجام بو مه دیار دبیت.

5- سهربار د چارچووفی یاسایی

لقرنا که تیگورییدا جه نینه [Fattah:1997:

239] بهلی کار ب ریکا لقرنا که تیگوری

تهواو کهری (بهر کار) ی د ههلبزیریت

[Cook:1996] [162: ژبهرفی کار دشیت رولی

واتایی (کارلیکری) بدهته بهر کاری، بهلی (ب

کلیلی) ههمی پیکفه وه کی (PP) نه شیت رولی

واتایی وهر بگریت، چونکی ب تنی (NP) دوخی

وهر دگر نه فه ژ لایه کی، ژ لایه کی دی د یاسایی

لقرنا که تیگورییدا رول نینه.

2-د ناههرا (فه کر) و (دهر گهه) یدا ههلبزار دین

سیمانتیکی و سینتاکسی هه نه ههر وه کی د تورا

واتایا کاری (فه کر) یدا ههیه، کو نه فه توره ههمی

زانیا رین کاری (فه کر) بخوفه دگریت نه ب تنی نه فه

بهلکی دیار کرنا نه رگیومینتان ژ لایی (جوری رولی

واتایی، ژماری) فه [حاتهم ولیا محهمه: 2006:

38-39] و ب نه فی رهنگی نه فه کاره کو تین

سیمانتیکی و سینتاکسی ل سهر تهواو کهری خو

دسه پینیت، بهلی (فه کر) نه شیت نه فان کوتان ل سهر

ههر چهنده سهربار دکه فیه د چارچووفی فریژا کاریدا، بهلی کاری (V°) چ دهسته هلات ل سهر نینه، بهلی ل سهر تهواو کهری (بهر کار) ههیه.

5- (تهواو کهر و سهربار) و تیوژا رولین واتایی:

نه رکی فی تیوژا دهستیشانکرنا ژماره و جوژی رولین واتایه بو ههر نه رگیومینته کا دهیته

دهستیشانکرنا ژ لایی پریدیکاتانغه [سانیا جهبار عه بوزهید: 2013: 24] ل فیری مه دوو

کهرهسته هه نه دشین وه کی پریدیکات رولی بین

نهوژی (نامراز، کار) نه فه سهره یین فهرههنگی

دوخی دبه خشنه تهواو کهرین خو [قیان سلیمان

حاجی: 2007: 106].

ل دویف کاری نه فی تیوژا دی (تهواو کهر،

سهربار) ی شروفه کهن و دی دیار کهن کا

جوداهیا وان چیه و بوچی، ب تایهت ژ لایی

به شداریا وان د روتانا نه رگیومینتیدا و جوژ و

رولین واتایی وهر دگر

کار وه کی پریدیکاته کی رولی دبینیت و ب

ریکا وان بازین واتایی بین تایهت ب ههر

کاره کیفه نه رگیومینتین خو دهلبزیریت، دا به شداری

د جیه جیکرنا رویدانه کیدا بکهن. ژ نه فی لایفه

پریدیکات دقیت کاره کی تیپه ربیت، چونکی تهواو کهر

(بهر کار) دقیت، نانکو ئیک ژ وان بازین کو کار

بخوفه دگریت و د ههلبزیریت، فریژه کا نافیه نه رکی

تهواو کهری دبینیت ل سهر نه فی بنهمایی دوخی

واتایی وهر دگریت. د نه فی واریدا (Chomsky)

دبیزیت (a) دبیته دوخدهره کا دوخی بنجی بو

نهر گيو مینتی دبنه جهین واتایی [Cook
1996:179]: بهلی جهی ته‌واو کهری (دهر گهه)
واتاییه، چونکی رولی واتایی پی هاتیه به‌خشین
ژبه‌رفی بوویه نهر گيو مینت و ههر ژبه‌رفی ژی شیانا
دهر کهفتنا فونه‌تیکی ههیه [فیان ئیبراهیم عهلی ئیو:
2015: 17]، ههر چه‌نده سهرباری ژی دهر کهفتنا
فونه‌تیکی ههیه، بهلی سهربار به‌هراپترا جاران (PP)
یه، و دوخی (روئانی، واتایی) بی‌گریدایه ب
(NP) یانغه [فیان سلیمان حاجی: 2007: 96].
ل فیری پرسیارا گرنگ نه‌وه نه‌گهر (ب کلیلی)
(PP) نهر گيو مینت و رولی واتایی نه‌بیت ئایا
(کلیلی - NP) ب خو نایته نهر گيو مینت و رولی
واتایی وهرنا‌گریت
د به‌رسفیدا دی بیژین (NP - کلیلی) پیدفیه
دوخی هه‌بیت، چونکی نه‌گهر دوخی (روئانی،
واتایی) وهرنه‌گریت دی بیه فریزه‌کا نه‌رپژمانی
ژبه‌رفی (ب) وه‌کی پریدیکاته‌کی کار دکت و ب
رینکا سه‌پاندنا دهسته‌لاتا خو ب تیگه‌هی
وه‌چه‌ئاراستی دوخی دده‌ته (کلیلی) و رولی واتایی
(نامیری) وهرد‌گریت. بو نه‌فی ئیکی پیدفیه
جوداهیی بکه‌ین د ناقبه‌را (PP - ب کلیلی) و
ته‌واو کهری وی (NP - کلیلی)، ب تی (PP) نه
نهر گيو مینته، بهلی (NP - کلیل) نهر گيو مینته و
جهی وی جهه‌کی واتاییه، چونکی رولی واتایی ژی
وهرد‌گریت.

(ب کلیلی) بسه‌پینیت، چونکی (PP) ب خو
به‌ر به‌سته‌که بو حو کمرنی و سه‌پاندنا
دهسته‌لاته‌کا دی په‌سند ناکت، ژبلی
دهسته‌لاتا (P^o-ب) ب خو نه‌بیت.
3-جهی (PP-ب کلیلی) نه‌نهر گيو مینتیه، چونکی
نه‌و ب خو نه‌بوویه نهر گيو مینت، بهلی جهی (NP
کلیلی - جهه‌کی نهر گيو مینتیه)، نه‌فه‌ژی بو
سیماین روئانا فریزا کاری دزفریت، چونکی
سهربار به‌شداری د تایه‌تین دهر وازا فهره‌نگیا
کاری (فه‌کر) یدا ناکت و لادانا نه‌وی چ
کارتیکرنا رپژمانی و واتایی ل دویف خو
ناهیلت. د ده‌مه‌کیدا نه‌گهر (ته‌واو کهر - دهر گهه)
هاته لادان دی لادانین رپژمانی و واتایی رویدهن
وه‌کی:

16-ب- *بیژفانی ب کلیلی فه‌کر.

4-سهربار نایته نهر گيو مینت، چونکی چ نیشانکرنا
واتایی د ناقبه‌را کاری (فه‌کر) و سهربار (ب
کلیلی) یدا نینه، نه‌فه وه‌دکت کو بیژین هه‌تا
دهمی جه‌گوه‌رپینی سهربار شوینی⁽⁵⁾ (Trace) ل
دویف خو ناهیلت، بهلی به‌ر کار (ته‌واو کهر) رولی
واتایی ژ کاری وهرد‌گریت، نه‌فه دبته نه‌گهر بته
نهر گيو مینت و ل دهمی جه‌گوه‌رپینی شوینی ل
دویف خو دهیلت و پتقه دهیته‌گریدان و حوکی
ل وی جهی دکت.

5-جهی سهرباری نه‌واتاییه، چونکی چ رولین
واتایی وهرنا‌گریت و ژ لایه‌کی دی هه‌می جهین

ئه‌گهر روله‌کی و اتایی وهرنه‌گریت، ئانکو تا کو
ئارگیومینه‌تک دوخی وهر بگریت و د پارز نه‌ری
دوخی را دهر بازبیت، گهره‌گه روله‌کی و اتایی
هه‌بیت)) [فیان ئیبراهیم عه‌لی ئیو: 2015: 17]
که‌واته سه‌ربار (PP) یه نه‌شیت دوخی و اتایی
وهر گریت، به‌لی ئه‌و (NP) یا دبیته ته‌واو که‌ری
(P) دشیت ئه‌فی دوخی بنجی وهر گریت ژبه‌رفی د
فی تیوریدا دی به‌حسی وی (NP) بی که‌ین.
دوخی بنجی و رولی و اتایی پیکفه دگریداینه د
په‌یوه‌ندیه‌کا راسته‌و خودانه ل گهل (NP) بی و (PP)
ناچیته د ئه‌فی چارچوو‌قه‌یدا ئه‌فه ژ لایه‌کی، ژ
لایه‌کی دی هه‌ر فریزه‌کا نا‌فی کو رولی و اتایی
وهر گریت، دی بیته ئه‌رگیومینه‌ت و هه‌ر
ئه‌رگیومینه‌تکی دوخه‌کی هه‌ی [Culicover
1997:37] ب ئه‌فی ره‌نگی سه‌ربار وه‌کی
(PP) بی بیسه‌هره ژ دوخی بنجی، به‌لی دهر باره‌ی
ته‌واو که‌ری کو (NP) یه دشیت دوخی بنجی
وهر گریت، چونکی په‌یوه‌ندی د نا‌قه‌را کاری و
ته‌واو که‌ریدا ژ لایی ده‌سته‌ه‌لاتداریفه گه‌له‌کا به‌یزه
ل سه‌ر بنه‌مای لفرناکه‌تیگوری هاتیه هه‌لیژاردن،
چه‌وا په‌یوه‌ندی د نا‌قه‌را (ئامراز و ته‌واو که‌ری) دا یا
به‌یزه ((پیشناو و ته‌واو کاره‌که‌ی به‌بی بوونی یه‌کتر
گو کردنیان نامینیت)) [عومهر نه‌حمه‌د
عه‌بدولره‌حمان: 2009: 89]، به‌لی د نا‌قه‌را (کار،
فریزا به‌ند) دا ئه‌فه په‌یوه‌ندی ده‌سته‌ه‌لاتی یا به‌یزه

6- ته‌واو که‌ر (به‌ر کار) ب ئه‌رگیومینه‌ت ناوه‌کی
ده‌یته هژمارتن، چونکی د نا‌فه ده‌سته‌ه‌لاتا (VP)
دایه، به‌لی (سه‌ربار) هه‌ر د به‌ره‌تدا نه‌ئه‌رگیومینه‌ت.
7- ل دویف بنه‌مای پیشه‌ری و اتایی دیاردکه‌ت، کو
هه‌ر روله‌کی و اتایی ده‌یته‌دان ب ئه‌رگیومینه‌تکی و
هه‌ر ئه‌رگیومینه‌تکی ب تنی یه‌ک رولی و اتایی
وهر دگریت [Haegeman:1999:27] ل سه‌ر
ئه‌فی بنه‌مای (دهر گه‌ه) رولی کارلیکری دبینیت و
چ رولین دی وهر ناگریت، دهر باره‌ی (ب کلیلی)
وه‌کی فریزه‌کا به‌ند نه‌شیت چ رولین و اتایی
وهر گریت، به‌لی (کلیل) ب تنی وه‌کی (NP)
دشیت رولی (ئامیری) وهر گریت، چونکی
هه‌ر (NP) یه‌کا دهر که‌فتنا فونه‌تیکی هه‌بیت و دوخ
نه‌بیت دی بیت (NP) یه‌کا نه‌ریژمانی
[Chomsky:1980:20].

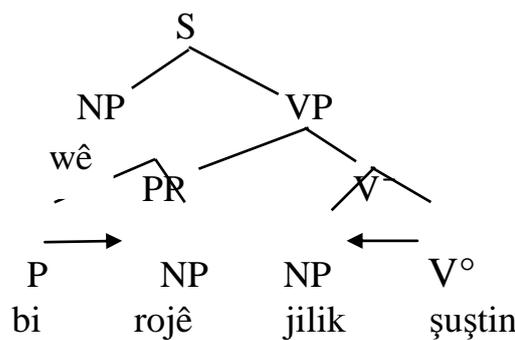
6- (ته‌واو که‌ر و سه‌ربار) و تیوریا دوخی:

ئه‌فی تیوریا راسته‌و خودا په‌یوه‌ندی ب (NP) یفه
هه‌یه، دوخ ب هه‌دوو جوژین خو‌فه (رونانی،
واتایی) وه‌کی دهر نه‌نجامه‌کیه بو هه‌ر ئیک ژ هه‌بوونا
ده‌سته‌ه‌لات و هه‌بوونا رولین و اتایی و به‌خشینا وانا
ب ئه‌رگیومینه‌تان [Haegeman:1994: 176]
دوخی بنجی کو بی په‌یوه‌ندیاره ل گهل و اتایی د
روویی ژ نا‌فدا رولی خو دبینیت
[Chomsky:1986a:193] ب ریکا وان رولین
واتایی ده‌یته به‌خشین ب که‌ره‌ستان و ژ نه‌نجام دبه
ئه‌رگیومینه‌ت، و پیدقیه وی چه‌ندی ژ بیژین کو
(هه‌ر ئارگیومینه‌تکی دپارز نه‌ری دوخی را دهر بازبیت

بریتیه ژ دوخی ئە کیوزه‌تیف کو نیشانی تاییهت هه‌نه ئەوژی (ان، ی، ی) ل دویف ژماره و نفسی فریزا ناڤی یا ئه‌رکی به‌رکاری دبیت. د فریزا سه‌رباریدا و ب تاییهت ته‌واو‌که‌ری وئ دشیته دوخی روتانی ئە کیوزه‌تیف وه‌رگرت ((به‌رناڤ (ئامراز) وه‌کو که‌ره‌سته‌کی دوخ‌ده‌ر و ژ لایه‌کی دیقه وه‌کو که‌ره‌سته‌کی ده‌سته‌لاتدار ل سه‌ر ته‌واو‌که‌ری خو، دشیته دوخی روتانی به‌خشته ته‌واو‌که‌ری خوه (ناڤ)، ته‌واو‌که‌ری به‌رناڤی (د به‌هدینیدا) ب شیوه‌کی روتانی دوخی تیان ب ریا نیشانی مورفولوژی (ی، ی، ان) وه‌ر دگرت)) [قیان ئی‌راهم عه‌لی ئیو: 2015: 130]، بو نمونه:

نینه، چونکی (PP) به‌ره‌سته‌که بو حو کمکرنی [سانیا جه‌بار عه‌بوزه‌ید: 2013: 32]. ده‌باره‌ی ته‌واو‌که‌ری ((ئه‌و فریزه‌یه، که که‌تیگوری لیکسیکی وه‌ری ده‌گری یان هه‌لیده‌بژی، ئەو کرداره‌ی به‌هوی رووداوکی دیاریکراوه‌وه هه‌لده‌بژی‌دری)) [صباح ره‌شید قادر: 2007: 17]. پرنسپین تیورا دوخی دیارد‌که‌ن، کو هه‌ر فریزه‌کا ناڤی هه‌بو‌نه‌کا فونه‌تیکی هه‌بیت پیدفیه دوخ‌ژی هه‌بیت. ئەم دشین ل قیری بیژین، کو ئەو که‌تیگورین نیشانی دوخی هه‌بن ب شیوه‌کی روتانی دوخ‌بی هاتیه به‌خشین ژ لای و ان سه‌ره‌یین حو کمی لید‌که‌ن [Cook: 1996: 225] و د گوفه‌را به‌هدینیدا دوخی روتانی بی به‌رکاری

16- أ- وی ب روژی جلك شوشتن.

ئاراستی دوخی د (V⁻) دا به‌روفاژییه ئانکو ژ راست به‌ره‌ڤه‌چه‌په.
2- ئە گه‌ر سه‌حکه‌ینه سه‌ره‌یی دوخ‌ده‌ری (PP) ژ لای پهرامیته‌ریفه (سه‌ره - سه‌ره‌تایه) د ده‌مه‌کیدا

ئە گه‌ر وه‌سفا دوخی د هه‌ر ئیک ژ (NP- جلك) و (PP- ب روژی) دا بکه‌ین، دی بو مه‌ دیاریت: کو:
1- ئاراستی دوخی د (PP) یدا ژ چه‌پ به‌ره‌ڤه‌ راسته (ئه‌ گه‌ر ب پیتین لاتینی بنفیسین)، به‌لی

کارلیکری وەرگرتیه بهلی (روژی) رولی دهمی
وهرگرتیه.

4- سیمایین ریککهفتنی د نابقهرا (کار) و (به‌رکار)
یدا هه‌نه، وه‌کی:

(VP) کو ته‌واو کهری بخوفه‌دگرت
(سه‌ره- کوتایه).

3- دوخی روتانی د هه‌ردوو فریزین (جلك،
روژی) دا دوخی نه‌کیوزه‌تیغه، بهلی دوخی بنجی
نانکو رولی واتایی یی جودایه (جلك) رولی

17- ب- وی ب روژی جلك شوشتن

+ کوم < > < کوم >
ریککهفتن

ببیته ئه‌رگیومینت و جهی واتایی وهرگرت نه‌فه‌ژی
ل دویف پرنسیپین فلتهری دوخی، کو پیدقیه
ههمی فریزین خودان هه‌بوونه‌کا مادی دوخه‌ک
هه‌بیت.

7- چیدبیت هنده‌ک جاران ئه‌رگیومینتا
کارلیکری واته (ته‌واو کهر- به‌رکاری) دوخی
بکهری (نومینتف) وهرگرت و ب تایه‌ت د
کارین بکهر نه‌دیارد (7) دهمی به‌رکار دچیته جهی
بکهری هه‌روه‌سا د کارین نه‌به‌رکاریدا [سانیا
جه‌بار عه‌بوزه‌ید: 2013: 102] وه‌کی:

18- نارینی نامه‌نقیسی.

دوخی نه‌کیوزه‌تیف

19- نامه‌هاته‌نقیسین.

دوخی نومینتف

7- (ته‌واو کهر و سه‌ربار) و تیورا جه‌گوه‌ورینی:

ل دویف تیورا جه‌گوه‌ورینی هنده‌ک جاران
کهره‌سته هه‌ر د سنووری رستیدا جه‌گوه‌ورینی

به‌لی نیشانین دوخی تیان (ی، ی، ان) د فی
دهمیدال گهل به‌رکاری دهرناکه‌فن دهرباره‌ی (PP-
ب روژی) چو سیمایین ریککهفتنی د نابقهرا (NP,
P) دا نینن، چونکی سه‌ره نانکو (نامراز) نه‌شیت
سیمایین ژماره و نفسی بخوفه‌بگرت د ده‌مه‌کید
(NP) دشیت، ئه‌فه ژبلی هندی کو نیشانین دوخی
تیان به‌هراپتر ل گهل (NP) ی دهر دکه‌فن (6).

5- میکانیزما به‌خشینا دوخی د فریزا ناقیا هه‌رئیک
ژ (VP)، (PP) یدا ژ جوژی (سه‌ره- ته‌واو کهر) ه
و دوخ ده‌یتهدان ب جهی ته‌واو کهری.

6- (جلك) وه‌کی (NP) شیا دوخی روتانی

وهرگرت، چونکی بوویه ئه‌رگیومینت و رولی
واتایی د رووی ژ نافدا وهرگرتیه، بهلی (PP)

نابیته ئه‌رگیومینت و چ رولین واتایی وهرناگرت،
چونکی ئه‌ه سیمایه دگریداینه ب (NP) یانغه، ئه‌فه
ژبلی هندی کو جهی (PP) جه‌کی نه‌واتاییه،
به‌لی (NP) یا ل ژیر ده‌سته‌ه‌لاتی (PP) دشیت

دهست بدهت، کارینا به‌خشیا دوخی به‌کاری نینه))
[سانیا جه‌بار عه‌بوزه‌ید: 2013: 104].

ژبه‌ر قئی پیدفیه به‌رکار جه‌گوه‌ورپینا بکته بو
جهه‌کی نهر‌گیومینتی نه‌وژی جهی بکهری ژبه‌ر دوو
مه‌ره‌مان:

1- بو وهر‌گرتنا دوخی نومینیتف (دوخه‌کی
روتانییه).

2- ژبو ب جهئینانا بنه‌مایین پروژه‌سازیا
فره‌وانگری. [ژیده‌ری به‌ری: 106].

دهمی به‌رکار جه‌گوه‌ورپینا دکته شوینپی ل
دویف خو دهیلیت و وه‌چه‌ئاراسته‌کرنی ل سه‌ر
دکته ب ریکا وی رولی واتایی ژی وهر‌دگریت،
وه‌کی:

20- دارقان داری دبریت. (بکهر‌دیار).

19-21- دار دهیته برین (بکهر‌نه‌دیار).

دی نه‌فی رستی ب شیوی فریزین نهر‌کی
شروقه‌کین ب هویری جه‌گوه‌ورپینا به‌رکاری
وه‌کی جه‌گوه‌ورپینا نهر‌گیومینتی دیاردیت د‌رووی
ژ ناڤدا و سه‌ر‌قه:

دکهن، هنده‌ک جارن ژی ژ سنووری رستی
ده‌رباز‌دبن دچنه به‌ری بکهری رستی ل دویف جهی
پوتانا کهره‌ستان جه‌گوه‌ورپین دبیته دوو جور:

أ- جه‌گوه‌ورپینا نهر‌گیومینتی جه‌گوه‌ورپینا

نهر‌گیومینتی بابه‌ته‌که گری‌دایه ب جهی کهره‌ستین د
ناڤ رستیدا و نه‌فی جه‌گوه‌ورپینا په‌یوه‌ندی ب
شوینپیقه هه‌یه، شوینپی ب ریکا نه‌نافوری دروست
دبیت [Culicover:1997] [133]. ته‌واو‌کهر

(به‌رکار) ئیکه ژ نه‌وان کهره‌ستین نه‌فی جو‌ری
جه‌گوه‌ورپینا جیه‌جید‌کته و ب تایه‌ت د رستا

بکهر نه‌دیاریدا بو وهر‌گرتنا دوخی (نومینیتف)،

چونکی ل دویف بنه‌مایین پروژه‌سازیا فره‌وانگری
پیدفیه به‌رکار ژ جهی بنه‌ره‌تی خو بجیته جهی

بکهری، دا دوخی وهر‌گریت چونکی کاری بکهر

نه‌دیار گوه‌ورپین ب سه‌ردا دهین دبیته نه‌گهر

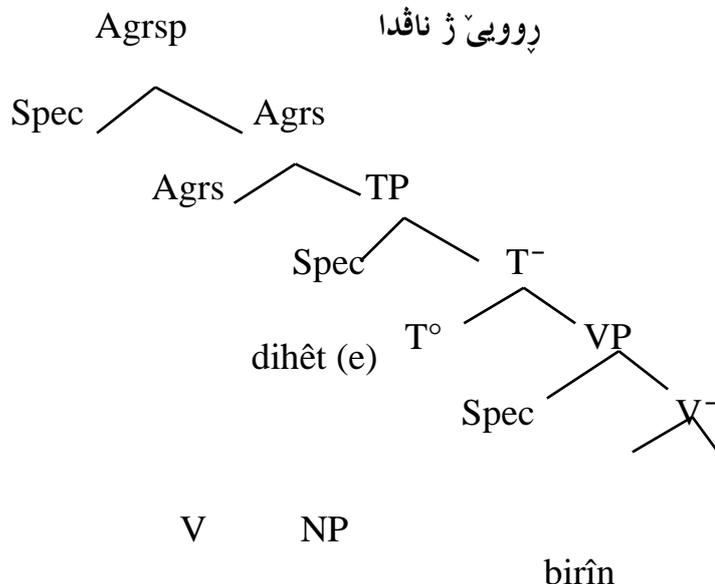
جه‌گوه‌ورپینا نهر‌گیومینتان و سیمایین وان ژ لایی

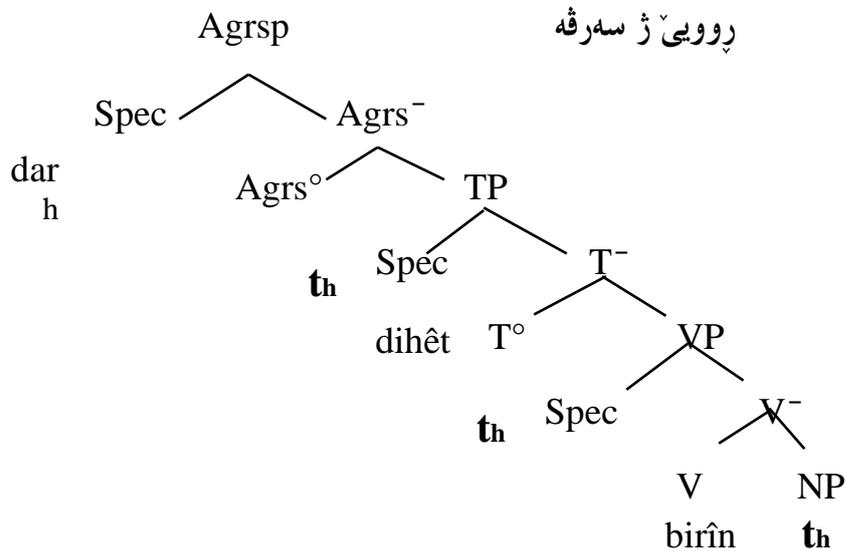
پیدانا دوخیقه، د رستا بکهر نه‌دیاریدا بکهر

دهیته‌لادان و به‌رکار ژی دهیته جهی وی، به‌لی

نه‌شیت دوخی ژ کاری ده‌ستپیکی وهر‌گریت و ژفی

لایقه ((هه‌ر کا، هک نا، گه‌مینتی خه‌ه ی نه‌ده، هه :
رووی ژ ناڤدا

2- سه‌ربار شوینی ل دویف خو ناهیلیت، چونکی شوینی یی گریدایه ب نه‌ر گیومینتا نه.

3- سه‌ربار د شیوی فریژا به‌ندایه واته (PP) یه و سه‌ره (P°) یه ژ بهر قی (NP) یا ته‌واو کهر ناهیته حوکمکرن ژ لایی ده‌سته‌لاتداره‌کی دی ژبلی (P°) ب خو نه‌بیت هه‌ر ژ بهر قی ژی (NP) یا ته‌واو کهر نه‌شیت ب ریکا نه‌نافوری بزفریت بو بکه‌ری (نه‌سرینی)، وه‌کی:

22- نه‌سرینی بو خو کراسه‌ک کری.

د نمونال سه‌ریدا هه‌ر چه‌نده (خو) ب ریکا نه‌نافوری دزفریت بو نه‌سرینی، به‌لی (نه‌سرین) نه‌شیت وه‌چه‌ناراستا وی بکه‌ت چونکی د چارچووقی پروژی مه‌زنی (PP) یدایه، نه‌فه‌ژی به‌ره‌سته‌که بو حوکمکرنی.

به‌رکار رستی (دار) (NP- ته‌واو که‌ری) ژ جهی (Comp:VP) جه‌گوه‌ورینی دکه‌ت بو (Spec) یی هه‌مان فریژی پاش بو (Spec:TP) و ل دو ماهیی بو (Spec: Agrsp) کو جهی ریککه‌فتنا بکه‌ریه ل گه‌ل کاری، هه‌ژیه بیژین جه‌گوه‌ورینا (دار) ژ جهه‌کی خودان رولی واتاییه بو جهه‌کی بی رولی واتایی، به‌لی ب ریکا شوینی وه‌چه‌ناراستا جهی خو یی به‌ری دکه‌ت و رولی واتایی ژی وه‌ردگریت کو رولی کارلیکریه.

ده‌باره‌ی سه‌رباری واتا (PP) جه‌گوه‌ورینا نه‌ر گیومینتی جیه‌جیناکه‌ت چونکی:

1- سه‌ربار ب خو ناهیته نه‌ر گیومینت، ژ بهر نه‌فی جه‌گوه‌ورینا وی ناهیته جه‌گوه‌ورینه‌کا نه‌ر گیومینتی.

3- ((ئەگەر گرییا دیارکەرییا ئەنافوری رۆلی بەرکاری د رستیدا هەبوو، ئەو بەرکارە ناهیتە توپیکرن)) [سانیا جەبار عەبوزەید: 130: 2013] ،
وەکی:

23-أ- مه خو هافیشت.

ب- خو* مه هافیشت.

4- ئەو جەگوهۆرپنا ب جەگوهۆرپنا کاشکرا دەیتەدانان چونکی د ناهەرا ئاستی (PF، S-S) دا رویدەت [Chomsky: 1995:70] .

5- (بەرکار) ی دوخی رۆنای و رۆلی واتایی هەیه واتە ئەرکەکی رۆزمانی وەرگرتیە ژبەرخی ئەگەر مه جەگوهۆرپنا وی ب نەئەرگیومینتی هژمارد دی رستەکا نەرۆزمانی هینتە بەرهم، چونکی هەر کەرەستەکی (دوخی، رۆلی واتایی) وەرگرت ئەو دی بیتە ئەرگیومینت، ئەرگیومینتان بەها و سەنگی واتایی و رۆزمانی هەیه وەکی دەیتە زانین بەرکار کەرەستەکی سەرەکی رستییە جەگوهۆرپنا وی ژێ کارەکی ب سناهی نینە.

6- د ئەفی جوژی جەگوهۆرپنیدا بەرکار جەگوهۆرپنی ئەنجامدەت ژ پێخەمەت مەرەمین واتایی، نەک یین رۆزمانی بو نمونە ب مەبەستا جەختکرنی دچیتە بەراھیا رستی [Trask: 1993 :280] ، بو نمونە:

24-أ- مه هندەك ئەرد دیتن.

ب- هندەك ئەرد مه دیتن.

4- هەر چەندە سەربار ژێ د چارچووخی رستیدا جەگوهۆرپنی دکەت، بەلی ئەو جەگوهۆرپنا ب ئارەزوویە و بو مەرەمین وەکی وەرگرتنا (دوخی، رۆلی واتایی) نینە.

ب-ب- جەگوهۆرپنا نەئەرگیومینتی:

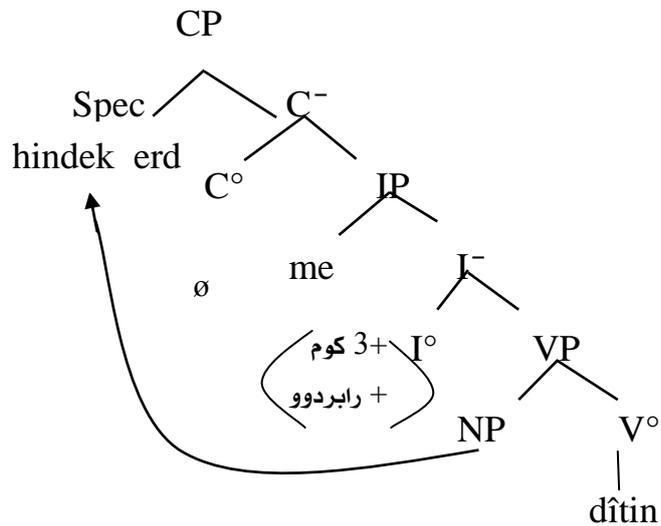
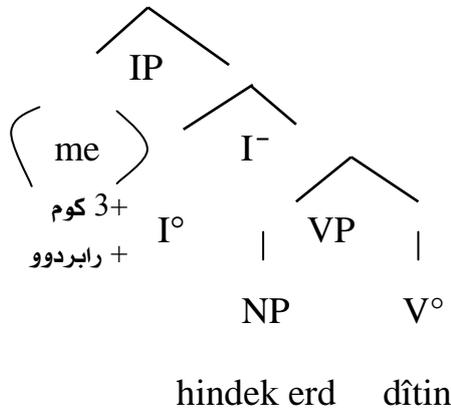
بریتیه ژ جەگوهۆرپنا کەرەستەکی بو دەفەری سنووری رستی [Chomsky 1986b: 89]، بو نمونە جەگوهۆرپنا وشا پرسیاری بو جھی (Spec:CP) چونکی ئەو جەهە دشیت ب کەرەستەکی بەیتە تزیکر، کو ئەرکی رۆزمانی نەبیت [صباح رهشید قادر: 2007: 104]

دەربارە ی (بەرکار) ی دشیت جەگوهۆرپنی بکەت بو دەرفە ی سنووری رستی، بەلی جەگوهۆرپنا وی ناییتە جەگوهۆرپنا نەئەرگیومینتی چونکی:

1- ((سەبارەت بە زمانی کوردی ئەو (NP) بیه کە دەجولی ئەرگیومینتە و شوین پی لە دوای خویدا جیدە هیلی و NP بیه جولاوە کە بە شوین پی خوی بەستراوە...)) [ژێدەری بەری: 108] .

2- هەر چەندە ئەو جھی جەگوهۆرپنی بو دکەت واتە (Spec:CP) جەهەکی نەئەرگیومینتیه، بەلی دەمی بەرکار دچیتە وی جھی دکەتە جەهەکی ئەرگیومینتی، چونکی چینابیت ئەرگیومینتە ک بو جەهەکی نەئەرگیومینتی جەگوهۆرپنی بکەت، ئەگەر نە دی ئەرکی رۆزمانی ژ دەست دەت. [صباح رهشید قادر: 2007: 104 - 105] .

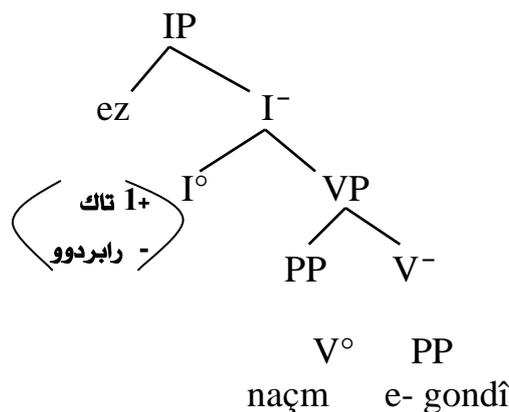
بوټه‌في مېره‌مې پېدفيه رستي د شيوې فرېزين
 ټه‌ر کېدا شروټه‌کېن واته د شيوې (IP) و (CP)
 (8) یدا. ب ټه‌في رهنګي.

پېدفيه رسته ب شيوې (CP) پېه‌ته شروټه‌کړن،
 ډه‌ربازدبیت و پېدفي جهه‌کې فالايه، کولې
 چونکې به‌رکار د سنوورې بکهرې رستي
 جينيشين بیت ټه‌وژي (Spec:CP) يه - که‌واته

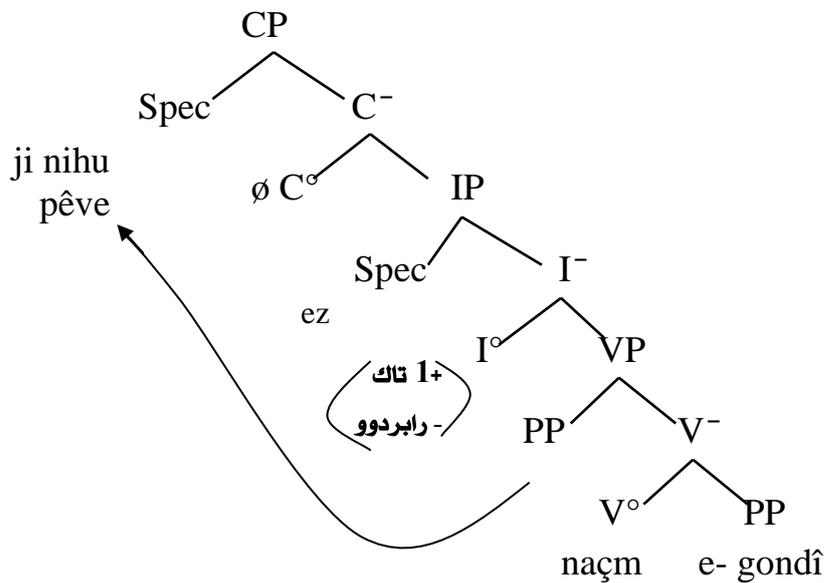
د زمانې کورديدا گوفه‌را به‌هدينې – به‌هرا پتر
 (به‌ر کاري نه‌ئیکسه‌ر) و (هه‌فالکاري ده‌مي) دشين
 ل به‌ري بکه‌ري بهين، وه‌کي:
 25-أ- نه‌ز ژ پارسالقه نه‌هاتيمه فيري.
 ب-ژ پارسالقه نه‌ز نه‌هاتيمه فيري.
 26-أ- تو دي تروميپلي ب چ کري؟
 ب چ تو دي تروميپلي کري
 به‌لي نه‌فه رامانا هندي ناده‌ت کو هه‌فالکاري
 (جهي، چه‌وايي) نه‌شين جه‌گوه‌وپيني بکه‌ن بو
 به‌ري بکه‌ري رستي به‌لکي نه‌وژي دشين، به‌لي ب
 ريژه‌کا کيمتر وه‌کي:
 27-أ- ناهنگ ل هولنازادي ده‌يته گيران.
 ب-ل هولنازادي ناهنگ ده‌يته گيران.
 28-أ- وان تابلو ب ريك و پيکي نمايشکرن.
 ب- ريك و پيکي وان تابلو نمايشکرن.
 بو شروفه‌کرن و ديارکرن جه‌گوه‌وپينا سه‌رباري بو
 ده‌رفه‌ي سنووري رستي پيدايه رستي ب شيوي
 فريزين نه‌رکي شروفه‌کين واته ب شيوي (CP)،
 دا (Spec:CP) دياريت کو ديته جينشين بو
 سه‌رباري جه‌گوه‌وپينا نه‌رگيومينتي نه‌نجامداي
 [مرتضي جواد باقر 2002: 225]، وه‌کي:
 29-أ- نه‌ز ژ نه‌و پيقه‌ ناچمه گوندي.

جه‌گوه‌وپينا به‌ر کاري جوړه‌کي تايه‌تي جه‌گوه‌وپيني
 دچيته ده‌رفه‌ي سنووري رستي⁽⁹⁾ به‌لي هه‌ر
 جه‌گوه‌وپينه کا نه‌رگيومينتیه.
 ده‌راره‌ي سه‌رباري، دشيت نه‌في جوړي
 جه‌گوه‌وپيني نه‌نجامده‌ت چونکي ((سه‌ربار له
 رسته‌دا (mobile) ه، شوين گورکي پي
 ده‌گريټ)) [عومر نه‌حمده‌د عه‌دولرهمان: 2009:
 59] نانکو دشيت جه‌گوه‌وپيني بکه‌ت ب
 شيوه‌کي نازاد هه‌ر چه‌نده‌ تاراده‌کي ل ژير
 کاريگه‌ريا بنه‌مايين کاري کاردکه‌ت و بنه‌مايي
 سه‌رباران ژي د زمانې کورديدا نه‌وه کو دکه‌فنه د
 ناقبه‌را بکه‌ر و کاري رستي‌دا
 [Fattah:1997:239]، به‌لي دشيت ژ نه‌في
 سنووره‌ي ده‌ربازيت واته بچيته پشتي کاري و
 به‌ري بکه‌ري ژي به‌يت.
 خالا ژ هه‌ميان گرنگر نه‌وه کو سه‌ربار نابنه
 نه‌رگيومينت، نه‌و جهي دکه‌فنه ده‌رفه‌ي رستي واته
 (Spec:CP) ژي جهه‌کي نه‌نه‌رگيومينتیه بو
 که‌رسته‌کي وه‌کي سه‌رباري جهه‌کي نمونه‌يه،
 ژبه‌رفي سه‌ربار دشيت جه‌گوه‌وپينا نه‌نه‌رگيومينتي
 جييه‌جیکه‌ت و بچيته وي جهي و چ شويپي ل
 دويف خو ناهيليت دا پيقه به‌يته به‌ستن.

ji nihu pêve

ب- ژ نهو پېڅه نه‌ز ناچمه گوندي.

ب رېکا لقرناکه‌تيگوري دهېته هه‌لېژاردن، ژ به‌رفي ژ لايي رېژمانېقه لادانا وي دي کارتيگوني ل لايه‌ني رېژماني که‌ت، به‌لي لادانا سه‌رباري کارېگه‌ريا خو نينه ل سه‌ر لايه‌ني رېژماني رستي، چونکي سه‌رباري چ په‌يوه‌نديين لقرناکه‌تيگوري ل گه‌ل کاري نينه.

3-ژ لايي ده‌سته‌لا تېقه ته‌واوکه‌ر (به‌رکار) دکه‌څېته دېن ده‌سته‌لا تا کارېدا ب شېوه‌کي راسته‌وخو، چونکي دکه‌څېته د پروژي مه‌زني (VP) ېدا، به‌لي سه‌ربار نانکو (PP) ب خو پروژيه‌کي مه‌زنه و به‌رېه‌سته‌که بو حوکمکوني، نانکو (V°) حوکمي ليناکه‌ت.

4-ژ لايي تيورا واتايېقه ته‌واوکه‌ر دېته نه‌رگيو مېنت و هه‌رده‌م رولي کارليکري وهردگريت ب رېکا سه‌ره‌بي فرېزا کاري، به‌لي سه‌ربار نابېته نه‌رگيو مېنت و چ رولي واتايي وهرناگريت، ب تي ته‌واوکه‌ري پېشنافي

سه‌رباري هه‌ر جه‌گوه‌رېنه‌کا هه‌بيت، ب نه‌نه‌رگيو مېنتي دهېته هژمارتن چ د چارچوofi رستي‌دا بيت يان نه، چونکي نه‌و ب خو که‌ره‌سته‌کي نه‌نه‌رگيو مېنتيه.

نه‌نجام :

1-به‌رکار هه‌رده‌م د شيوې (NP) ېدايه، به‌لي سه‌ربار هه‌رده‌م ب شيوې (PP) ده‌ردکه‌څيت. د زماني کورديدا جهي رونا ته‌واوکه‌ر (به‌رکار) ي جهه‌کي دارژتیه هه‌روه‌کي چه‌وا جهي بکه‌ري جهه‌کي دارژتیه، نه‌فه‌ژي چونکي ل وړي نه‌هاتيه به‌ره‌م به‌لکي ب جه‌گوه‌رېني دچېته (Comp:vP)، به‌لي جهي رونا سه‌رباري جهه‌کي نه‌دارژتیه، چونکي جه‌گوه‌رېني ناکه‌ت بو مه‌ره‌مين دوخي، فرېزا (به‌رکار، سه‌ربار) هه‌ردووک سه‌ره سه‌ره‌تان.

2-ته‌واوکه‌ر (به‌رکار) گرنگه‌ر ژ سه‌رباري چونکي دکه‌څېته د چارچوofi داخوازيين سه‌ره‌کيېن کارېدا،

پېژانينان بڼېره [سانيا جه‌بار عه‌بوزه‌يد: 2013: 52]. ژبه‌رقی نه‌و جه‌ب جهی دارژتی بی کارلیکری (به‌رکار) ی دهیته هژمارتن، بهلی سهر‌بار د شیوی فریژه‌کا به‌ندا وانا (PP) دهیته‌به‌ره‌م و ژبه‌رکو تا‌که جهی نه‌ه‌ر گیومینتی د فریژیدا جهی سهر‌باری ب خویه، چونکی بو مه‌ره‌مین دوخی و پروژه‌سازیا فره‌وانکری جه‌گوه‌وړینی نا‌کته، بهلی بتی بو مه‌ره‌مین واتایی وه‌کی (جه‌ختکون) دشیت بچیته به‌ری بکه‌ری رستی.

(4) نه‌ه‌و بو‌چونه ل دویف گریمانا ریژه‌بن‌دیا له‌ه‌چووی، کو دیار‌دکته ریژبو‌نا که‌ره‌ستین سهره‌کی د هه‌می زماناندا ب ره‌نگی (SVO) به، بهلی ب جه‌گوه‌وړینی که‌ره‌سته د رووی ژ سه‌رفه‌دا نه‌قی ریژه‌بن‌دی د گوه‌وړیت، بو پتر پېژانينان بڼېره [قیان ئی‌راهم علی نیو: 2015: 45]

(5) بو پتر پېژانينان ل دور تیگه‌ه و تایه‌تی و مه‌رجین شوی بی ب غوونه‌فه، بڼېره [حاته‌م ولیا محمه‌د: 2006: 125-130].

(6) هنده‌ک ده‌فرین گو‌فرا به‌هدینی و بو مه‌ره‌مین سفککرنی نیشانین دوخی تیان نابیژن، بو غوونه:

وی ب روژی جلك شوشتن.

وی ب روژ جلك شوشتن.

(7) بو پتر پېژانينان بڼېره [سانيا جه‌بار عه‌بوزه‌يد: 2013: 102 - 106].

(8) ده‌می که‌ره‌سته‌ک جه‌گوه‌وړینی دکته بو به‌ری بکه‌ری، یان مه‌ دقیت لایه‌نی واتایی رستی دیار‌که‌ین ، نه‌م دشین (IP) ب شیوی (CP) شرو‌فه‌که‌ین.

(9) نه‌ه‌و جه‌گوه‌وړینا به‌رکاری ب گه‌له‌ک قوناغ و ریژه‌بن‌دین دیت‌دا دجیت، نه‌فه‌ژی بو پاراستنا بنه‌مایین رو‌نانا فریژی، بهلی ل قیری نه‌شیین هه‌میان ب هویری به‌حسکه‌ین، بو پتر پېژانينان بڼېره [شلیر نایف نه‌مین: 2015: به‌شی سیی].

ژیدهر

-حاته‌م ولیا محمه‌د، په‌یوه‌ندیه رو‌نانیبه‌کانی نواندنه سینتاکسیه‌کان، نامه‌ی دکتورا، زانکوی سه‌لا‌حه‌ددین، هه‌ولیر، 2006 .

-دیار علی کمال کریم، ریژمانی کوردی روانگه‌یه‌کی به‌ره‌مه‌ینان و گوژان‌ه‌وه، نامه‌ی ماجستیر، کوليجی په‌روه‌ده، زانکوی سه‌لا‌حه‌دین، 2002.

-قیان ئی‌راهم علی نیو ، دوخ د زمانی کوردیدا (گو‌فرا به‌هدینی)، ناما دکتورایی، کولیترا نادایی، زانکویا ده‌وک ، ده‌وک، 2015.

نه‌بیت نه‌وژی ل دویف واتایی رولین جوداجودا وه‌ردگریت.

5-ژ لایی دوخیفه (به‌رکار) دوو جوړ دوخین رو‌نایی وه‌ردگریت، دوخی نه‌کیوزه‌تیف هه‌روه‌سا دوخی نومی‌نیتف ده‌می کار بکه‌رنه‌دیار بیت، بهلی دوخی بنجی هه‌رده‌م رولنی کارلیکری دبیت، ده‌رباره‌ی سهر‌باری، دوخی واتایی و رو‌نایی وه‌ رناگریت.

6-به‌رکار دوو جوړ جه‌گوه‌وړینان نه‌نجام‌ده‌ت د نا‌و و ده‌رفه‌ی رستیدا، بهلی هه‌ر جه‌گوه‌وړینین نه‌ر گیومینتینه، سهر‌بار هه‌رده‌م جه‌گوه‌وړینا نه‌ه‌ر گیومینتی نه‌نجام‌ده‌ت.

په‌راویز

(1) مه‌ زارافی به‌رکاری بکاره‌ینایه چونکی ته‌واو‌که‌ر ل گه‌ل فریژا به‌ند و فریژا نا‌فی و هه‌فالنافی ژی دهیت، هه‌رچه‌نده (به‌رکار) وه‌کی زارافه‌ نه‌رکداره‌کی رستیبه، بهلی مه‌ره‌ما مه‌ ژ ته‌واو‌که‌ری (به‌رکار)ه.

(2) جوړه‌کی تایه‌تی سهر‌باران هه‌یه، کو د شیوی فریژه‌کا نا‌فیدایه بو غوونه: نه‌ز پتر گه‌ه‌شتم

هه‌رچه‌نده پتر (NP) به، بهلی دشیت بیته سهر‌بار ژ لایی دوخی و ده‌سته‌لا‌تیغه ره‌فتاره‌کا تایه‌ت ل گه‌ل دهیته‌کون، ژ لایی دوخیفه دوخی بی به‌ها وه‌ردگریت، چونکی هه‌ر (NP) به‌کا ل جه‌ه‌کی نه‌ه‌ر گیومینتی هات دی دوخی بی به‌ها وه‌ردگریت. بو پتر پېژانينان بڼېره : [قیان سلیمان حاجی 2007: 111 Culicover [1997:36].

(3) ل دویف گریمانا پارچه‌کرنا فریژا کاری، (VP) دهیته‌دابه‌شکون بو دوو جوړین پروژان، (VP) یا ژده‌رفه و (VP) یا نافخوی، نه‌ر گیومینتا کارای (بکه‌ر) د چارچو‌فی (VP) ژده‌رفه دهیته‌به‌ره‌م و نه‌ر گیومینتا کارلیکری (به‌رکار) د چارچو‌فی (VP) یا نافخوی دهیته‌به‌ره‌م، (کارلیکری) بو مه‌ره‌مین دوخی جه‌گوه‌وړینی دکته بو جهی (Spec:VP) نانکو بو جهی بکه‌ر لی هاتیه به‌ره‌م، بو پتر

- Carnie, A . (2002) Syntax :A Generative Introduction , Black well publisher : Oxford.
- Chomsky, N. (1980) On Binding, Linguistics Inquiry ,Vol (11), No(1) The Mit Press . PP(1 – 46).
- ——— (1986a) Knowledge of Language :Its Natures Origin ,and USA .New York : Praeger .
- ——— (1986 b) Barriers , Cambridge , Mass :MIT press .
- ——— (1995) The Minimalist Program .Cambridge,Mass, MIT: press.
- Cook, V .j and Newson,M (1996) Chomsky's Universal Grammar, An Introduction, Second Edition , Black well Publisher. Oxford.
- Culicover , Peter .W (1997) Principles and Parameters : An Introduction to Syntactic Theory ,Oxford University press ,New York.
- Fattah, M.M (1997) A Generative Grammar of Kurdish ,Unpublished Doctoral Dissertation ,University of Amsterdam .
- Haegeman ,L .(1994) Introduction to government and binding theory ,second edition , Black well publishers : Oxford
- ——— and Gueron .J. (1999) English Grammar: A Generative Perspective, Black well publishers : Oxford .
- Radford ,A (2004) English Syntax : An introduction, 1 st publish ,University press.
- Trask, R.L (1993) A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics, London : Routledg.
- Tallarman, Maggie (1998), Understanding Syntax, London: Arnold .
- فیان سلیمان حاجی، کەرەستە بەتالەکان لەروانگەیی تیوری دەسەلات و بەستنهوه (شیوەزاری کرمانجی سەرۆو)، نامەیی دکتورا، کۆلیژی زمان، زانکۆی سەلاحەدین، 2007 .
- سانیا جەبار عبوزەید، جەهگۆرینا کەرستان د رستیدا (گوفەرا بەهدینی)، ناما دکتورایی، فاکەلتی ئاداب، زانکۆی سوران، 2013.
- شەلیڕ نایف ئەمین، فرۆزین ئەرکی د دیالیکتا کرمانجیا سەریدا (گوفەرا بەهدینی) ، ناما دکتورایی، کۆلیژا ئادابی، زانکۆیا دهوک ، دهوک 2015.
- صباح رهشید قادر، هەندی لایەنی رێژمانی دەسەلات و بەستنهوه (GB) لە زمانی کوردیدا، نامەیی دکتورا – زمانی کوردی، کۆلیژی زمان، زانکۆی سلیمانی، سلیمانی، 2007 .
- عومەر ئەحمەد عەبدولرحمان، فرۆژی بەند لە زمانی کوردیدا، نامەیی ماجستێر، کۆلیژی زمان، زانکۆی سەلاحەدین، هەولێر، 2009.
- محمەد عومەر عەول، کردەیی تەواوکردن لە کرمانجی خواروودا، نامەیی دکتوراه، کۆلیژی زمان، زانکۆی سلیمانی، 2008.
- محمود فتحووللا ئەحمەد، کار تەواوکردن لە زمانی کوردیدا، نامەیی ماجستێر، کۆلیجی ئاداب، زانکۆی سەلاحەدین، هەولێر، 1988.
- مرتضی جواد باقر، مقدمة في نظرية القواعد التوليدية، الطبعة الاولى، دار الشروق للنشر والتوزيع، عمان، الاردن، 2002 .
- Barwarî, M.S.(2004) Topic in government and binding theory , with reference to English and Northern Kurdish , unpublished doctoral dissertation . University of Salahadin .
- Black ,ch.A.(1998) A step by step introduction to Government and binding theory of Syntax .

مقارنة خصائص (التكملة، الملحق) في القواعد الحديثة

الخلاصة

يهدف البحث الموسوم (مقارنة خصائص (التكملة، الملحق) في القواعد الحديثة) لأظهار أوجه الاختلاف بين المكونين المذكورين حسب بعض فروع نظرية (الربط والتحكم) ومنها (قواعد تركيب العبارة، التحكم، الحالة الأعرابية، الأدوار المحورية، التحويل). كما يهدف الى تحديد اسباب اختلاف كل من (التكملة والملحق) في العبارة الفعلية قياساً بالنظريات المذكورة. اعتمدت الباحثة على الأمثلة من اللهجة الكرمانجية الشمالية - البهدينية في عملية القياس وحللت من الناحية النحوية والدلالية بغية الوصول الى النتائج المرجوة.

COMPARE (COMPLEMENT, ADJUNCT)'S PROPERTIES IN MODERN GRAMMARS

ABSTRACT:

The research (Compare (Complement, Adjunct)'s properties in modern Grammars) aims at compare the two components of the theory of (Government and Binding Theory), including the (rules of phrase structures, Government, Case, theta Theory, Movement). It also aims at determining the reasons for the difference between the " Complement " and the " Adjunct " in the actual phrase in relation to the theories mentioned.

The researcher relied on the examples of the Northern Kurmanji - Al Bahdini sub - dialect in the measurement process and analyzed grammatical and semantic in order to reach the desired results .